

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست ارشاد و انسجام مساجد

موضوع خطابت روز جمعه

و تقریر و بیان تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات

به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۵ / رمضان المبارک / ۱۴۴۵ هـ، ق ۲۵ / حوت / ۱۴۰۲ هـ، ش

فضایل و اعمال ماه مبارک رمضان

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ، وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ، أَمَّا بَعْدُ قَالَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى: (شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ). [البقرة: ۱۸۵]

الله جل جلاله ماه مبارک رمضان را نسبت به سائر ماه های سال بهتر گردانیده و این دلیل بر آن است که این ماه به نزد پروردگار فضیلت، عظمت و مقام بزرگی دارد، که بعضی فضائل رمضان المبارک قرار ذیل است:

۱- در رمضان روزه را الله تعالی بالای مسلمانان فرض گردانیده که یک رکن بزرگ اسلام است.

الله تعالی میفرماید: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ} {البقرة: (۱۸۳)}

ترجمه:- ای مؤمنان! روزه گرفتن بر شما فرض شده است چنانچه بر آنانی که پیش از شما فرض شده بود تا پرهیزگار شوید. در حدیث متفق علیه از عبدالله ابن عمر رضی الله عنهما روایت شده است او میگوید که من از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیده ام که فرمودند: (بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ). متفق علیه

ترجمه:- اسلام بر پنج اساس استوار گردیده است، یکی شهادت بر کلمه طیبه، دیگر برپا کردن نماز، دیگر پرداخت زکات، دیگر حج و دیگر روزه گرفتن ماه مبارک رمضان.

۲- رسول الله صلی الله علیه وسلم به فرا رسیدن رمضان اصحاب خود را بشارت میداد به آمدن ماه بابرکت. در حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَاكُمْ رَمَضَانُ شَهْرٌ مُبَارَكٌ فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ تَفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَتُعَلَّقُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَحِيمِ وَتُعَلُّ فِيهِ مَرَدَّةُ الشَّيَاطِينِ لِلَّهِ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ مِنْ حُرْمِ خَيْرِهَا فَقَدْ حُرِّمَ). سنن النسائي (۴ / ۱۲۹)

ترجمه:- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: آمد به شما رمضان ماه پر برکت، فرض گردانیده است الله تعالی روزه گرفتن این ماه را بالای شما؛ در این ماه دروازه های آسمان باز میشوند و دروازه های

جهنم مسدود میشوند، در این ماه شیاطین سرکش بسته میشوند، در این ماه یک شبی از جانب پروردگار است که از هزار ماه بهتر است، کسیکه از خیراین شب محروم شد، پس محروم ماند.

۳- الله تعالی قرآن کریم را در ماه مبارک رمضان نازل کرده است: (شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ) [البقرة: ۱۸۵]

ترجمه:- ماه رمضان ماهی است که قرآن در این ماه فرو فرستاده شده است تا مردم را رهنمائی کند ودلائل روشنی از هدایت وجدائی افکن در میان حق وباطل باشد.

و شب قدر هم در ماه مبارک رمضان قرار دارد، شبی که از هزار ماه بهتر است. (لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ. تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ. سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ) القدر: (۵۰۳)

ترجمه:- شب قدر از هزار ماه بهتر است، فرشتگان وجبرئیل در این شب به اجازه پروردگار شان برای اجرای هر کار مهم فرو می آیند، این شب تاهنگام طلوع فجر امن وسلامت سرتاسری است.

و در حدیث متفق علیه در باره فضیلت این شب آمده است، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: (مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا؛ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). متفق علیه.

ترجمه:- کسیکه شبهای قدر را به اساس ایمان وطلب ثواب قیام الیل کند بخشیده میشود از برای او گناهان پیشینه او.

۴- ماه مبارک رمضان ماه رحمت، مغفرت، و ماه خلاصی از جهنم است. ماه مبارک رمضان آن ماهی است که دهه اول آن روزهای رحمت ودهه دوم آن روزهای مغفرت است ودهه اخیر آن خلاصی از جهنم وروزهای نجات است. در قسمتی از یک حدیث آمده است: (وَهُوَ شَهْرٌ أَوْلُهُ رَحْمَةٌ، وَأَوْسَطُهُ مَغْفِرَةٌ، وَأَخِرُهُ عِتْقٌ مِنَ النَّارِ). صحیح ابن خزیمه (۲/ ۹۱۱).

حضرت سلمان رضی الله عنه میگوید: که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: اول این ماه رحمت، وسط آن مغفرت و آخر آن خلاصی از جهنم است. در حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- كَانَ يَقُولُ: الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانَ إِلَى رَمَضَانَ مَكْفَرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ). صحیح مسلم (۱/ ۱۴۴)

ترجمه:- از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم میگفت: نماز های پنجگانه ویک جمعه تا جمعه دیگر ورمضان تا رمضان دیگر کفاره اند از برای آنچه که در بین اینها صورت گرفته اند به شرط اینکه از گناهان کبیره پرهیز کند.

۵- ماه مبارک رمضان ماه قبولیت دعاها است، الله تعالی در ماه مبارک رمضان دعای روزه دار را مسترد نمی کند بلکه دعای روزه دار را اجابت میکند. در حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمُ الصَّائِمُ حَتَّىٰ يُفْطَرَ وَالْإِمَامُ الْعَادِلُ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ). سنن الترمذی

ترجمه:- از ابو هریره رضی الله عنه روایت است او میگوید که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: سه طبقه مردم اند که دعای ایشان مسترد نمی شود، یکی روزه دار تا وقتیکه افطار کند، دیگر امام عادل، دیگر دعای بد مظلوم.

در یک حدیث شریف دیگر آمده است: (عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لِلصَّائِمِ عِنْدَ فِطْرِهِ دَعْوَةٌ مَا تُرَدُّ). فضائل الأوقات للبيهقي (ص: ۳۰۰)

ترجمه:- از عبدالله بن عمرو بن العاص رضی الله عنهما روایت است او میگوید که من از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیده ام که فرمودند: از برای روزه دار دعایی است که در وقت افطاری مسترد نمی شود.

۶- ماه رمضان ، ماه پر فضیلت و ماه پر برکت است، در حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَهَذَا حَدِيثُ أَبِي الْخَطَّابِ - قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ذَاتَ يَوْمٍ وَقَدْ أَهَلَّ رَمَضَانُ، فَقَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ الْعِبَادُ مَا رَمَضَانُ لَتَمَنَّتْ أُمَّتِي أَنْ يَكُونَ السَّنَّةَ كُلَّهَا»). صحیح ابن خزیمه (۳/ ۱۹۰)

ترجمه:- ابو مسعود رضی الله عنه از نبی علیه السلام حدیث را نقل میکند و این حدیث از ابو الخطاب است او میگوید که رسول الله صلی الله علیه وسلم یک روز که ماه رمضان داخل شده بود فرمودند: اگر بندگان به برکات رمضان پی ببرند یقیناً امت من آرزو میکرد که ای کاش همه سال روزه می بود.

۷- ماه مبارک رمضان ماهی است که در آن دروازه های بهشت باز و دروازه های جهنم مسدود و شیاطین بسته میشوند که این فضیلت در دیگر ماه های سال وجود ندارد. در یک حدیث متفق علیه آمده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: (إِذَا دَخَلَ رَمَضَانُ فَتُحَّتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ وَعُلِّقَتْ أَبْوَابُ جَهَنَّمَ وَسُلِسِلَتِ الشَّيَاطِينُ) متفق علیه

ترجمه:- وقتی که ماه رمضان داخل شود دروازه های بهشت باز میشوند و دروازه های جهنم مسدود کرده میشوند و شیاطین به زنجیر بسته میشوند.

۸- ماه رمضان ماه تقوای و پرهیزگاری است، وقتی که نفس به رضای الله تعالی و ترس از عذاب او از الله اطاعت کند، و از حرام باید خود داری کند. طوریکه الله تعالی در سوره بقره راجع به فلسفه فرضیت روزه فرموده است. (لعلکم تتقون) ترجمه: تا که پرهیزگار شوید.

در حدیث شریف آمده است که روزه وسیله پرهیزگاری است: (عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ). صحیح مسلم (۴/ ۱۲۸)

ترجمه:- از عبدالله بن مسعود رضی الله عنه روایت است او میگوید که رسول الله صلی الله علیه وسلم به ما فرمودند: ای جوانان! در بین شما هرکسی که از شما توان ازدواج کردن را دارد باید ازدواج کند، زیرا که نکاح کردن پائین کننده نظر و حفاظت کننده شرمگاه از زنا است، و اگر کسی از شما توانمندی ازدواج را ندارد گرفتن روزه به آنها لازم است زیرا که روزه قطع کننده شهوت است.

۹- روزه ماه مبارک رمضان سپر در برابر آتش جهنم است. در حدیث شریف آمده است، عن عثمان بن ابی العاص رضی الله عنه فرموده اند که من از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیده ام که فرمودند: (الصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ كَجُنَّةِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْقِتَالِ). سنن النسائی الكبرى (۲/ ۹۴)

روزه سپر در برابر آتش جهنم است مانند سپر شما در جنگ ها.

۱۰- ماه مبارک رمضان ماه روزه است و روزه در روز قیامت شفاعت میکند. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : (الصِّيَامُ وَالْقُرْآنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ ، يَقُولُ الصِّيَامُ : رَبِّ إِنِّي مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفَعْنِي فِيهِ ، وَيَقُولُ الْقُرْآنُ : مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَيُشَفَّعَانِ). رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْحَاكِمُ

ترجمه:- از عبدالله بن عمرو رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: روزه و قرآن کریم از برای بنده شفاعت میکنند روزه میگوید: ای پروردگارم! من منع کردم این شخص را از خوردن ، نوشیدن و شهوت در روز، پس ما را شفاعت کننده بگردان در حق این شخص؛ و قرآن کریم میگوید: من منع کرده بودم او را در شب از خواب، پس هر دو شفاعت کننده گردانیده میشوند.

۱۱- ماه مبارک رمضان ماه صبر است زیرا که مسلمان با وجود قدرت، خوردن، نوشیدن به گرسنگی و تشنگی خود صبر میکند بعضی اوقات بخصوص در وقت گرما بسیار تشنه میشود ولی صبر میکند و در روزهای طولانی نیز گرسنه میشود ولی صبر میکند. از این جهت این ماه را در احادیث ماه صبر گفته شده است. (عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فِي آخِرِ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ، فَقَالَ: "أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ أَظَلَّكُمْ شَهْرٌ عَظِيمٌ، شَهْرٌ مُبَارَكٌ، شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، جَعَلَ اللَّهُ صِيَامَهُ فَرِيضَةً، وَقِيَامَ لَيْلِهِ تَطَوُّعًا، مَنْ تَقَرَّبَ فِيهِ بِخَصَلَةٍ مِنَ الْخَيْرِ، كَانَ كَمَنْ أَدَّى فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ، وَمَنْ أَدَّى فِيهِ فَرِيضَةً، كَانَ كَمَنْ أَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ، وَهُوَ شَهْرُ الصَّبْرِ، وَالصَّبْرُ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ، وَشَهْرُ الْمُوَاسَاةِ، وَشَهْرٌ يَزْدَادُ فِيهِ رِزْقُ الْمُؤْمِنِ، مَنْ فَطَّرَ فِيهِ صَائِمًا كَانَ مَغْفِرَةً لِدُنُوبِهِ، وَعَتَقَ رَقَبَتَهُ مِنَ النَّارِ، وَكَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْتَقِصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْءٌ". قَالُوا: لَيْسَ كُلُّنَا نَجِدُ مَا يُفْطِّرُ الصَّائِمَ. فَقَالَ: "يُعْطِي اللَّهُ هَذَا الثَّوَابَ مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا عَلَى تَمْرَةٍ، أَوْ شَرِبَةَ مَاءٍ، أَوْ مَذَقَةَ لَبَنٍ، وَهُوَ شَهْرٌ أَوْلَاهُ رَحْمَةٌ، وَأَوْسَطُهُ مَغْفِرَةٌ، وَآخِرُهُ عِتْقٌ مِنَ النَّارِ، مَنْ خَفَّفَ عَنْ مَمْلُوكِهِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ، وَأَعْتَقَهُ مِنَ النَّارِ، وَأَسْتَكْثَرُوا فِيهِ مِنْ أَرْبَعِ خِصَالٍ: خِصَلَتَيْنِ تُرْضَوْنَ بِهِمَا رَبُّكُمْ، وَخِصَلَتَيْنِ لَا غِنَى بِكُمْ عَنْهُمَا، فَأَمَّا الْخِصَلَتَانِ اللَّتَانِ تُرْضَوْنَ بِهِمَا رَبُّكُمْ، فَشَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَتَسْتَغْفِرُونَ، وَأَمَّا اللَّتَانِ لَا غِنَى بِكُمْ عَنْهُمَا، فَتَسْأَلُونَ اللَّهَ الْجَنَّةَ، وَتَعُوذُونَ بِهِ مِنَ النَّارِ، وَمَنْ أَشْبَعَ فِيهِ صَائِمًا، سَقَاهُ اللَّهُ مِنْ حَوْضِي شَرْبَةَ لَا يَظْمَأُ حَتَّى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ). صحيح ابن خزيمة (۲/ ۹۱۱)

ترجمه:- از سلمان فارسی رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم در روزهای اخیر شعبان به ما خطبه ارائه کردند و در آن فرمودند: ای مردم! بالای شما یک ماه بزرگ و پر از برکت سایه افکنده است، یک شب آن (شب قدر) بهتر است از هزار ماه الله تعالی روزه این ماه را فرض گردانیده است و در شبهای آن برای خود قیام ایلی یعنی نماز تروایح عبادت نفلی قرار داده که ثواب زیاد دارد؛ کسیکه در این ماه بخاطر رضای الله عبادت نفلی کند معادل فرض ثواب به او میرسد و در این ماه فریاض را معادل هفتاد فرض در دیگر ماه ها ثواب دارد. این ماه صبر است و عوض صبر جنت است، ماه همدردی

ومواسات است این همان ماهی است که روزی بندگان مومن در این ماه زیاد میشود و کسیکه در این ماه به روزه داری به نیت ثواب افطاری بدهد گناهان او بخشیده میشود و از آتش جهنم آزاد میشود، عرض کردند که یا رسول الله صلی الله علیه وسلم! ما هر کدام توان افطاری دادن را نداریم آیا مردمان مساکین و نا توان از این ثواب محروم نمی مانند؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: الله جل جلاله این ثواب را به کسانی هم نصیب میکند که یک خرما و یک جرعه آب و یا اندکی شیر را به کدام روزه دار بدهد، سپس فرمودند: که اول این ماه رحمت، وسط آن مغفرت، و اخیر آن آزادی از آتش جهنم است، سپس فرمودند: هرکس که در این ماه بالای غلامان و خادمان خود در کارهایشان تخفیف بیاورید الله تعالی او را میبخشد و از آتش او را رها میکند، در این ماه به چهار سخن توجه داشته باشید، دو سخن آن طوری است که بواسطه آن پروردگار خود را راضی میکنید، یکی کلمه شهادت، دوم بسیار استغفار گفتن. و دو سخن دیگر آن طوری است که شما از آن چاره ندارید یکی آن خواستن جنت از الله تعالی و دیگر پناه خواستن از الله تعالی از آتش جهنم و کسی که روزه دار را به شکم سیر افطاری بدهد از حوض من طوری سیراب کرده میشود که تا وقت دخول جنت هیچ وقت تشنه نمیشود.

۱۲- ماه مبارک رمضان ماه تزکیه و پاک کردن نفس از اخلاق ناشایسته است. در حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ). صحیح البخاری (۴/ ۵۷۸)

ترجمه:- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: کسیکه سخن دروغ و عمل کردن به گناهان را ترک نمی کند پس الله تعالی هیچ نیازی ندارد که این شخص روزه دار خورد و نوش خود را ترک کند.

۱۳- ماه مبارک رمضان ماه سخاوت و تلاوت قرآن کریم است در حدیث شریف آمده است: (عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ، وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرِيْلُ، وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ، فَلَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ»). رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

ترجمه:- از عبدالله ابن عباس رضی الله عنهما روایت است او میگوید: که رسول الله صلی الله علیه وسلم نسبت به همه مردم سخی بود و از همه بیشتر در رمضان سخاوت میکرد و قتیکه جبرئیل علیه السلام در هر شب با او ملاقات میکرد در شب های رمضان و قرآن را با او تکرار میکرد، یقیناً رسول الله صلی الله علیه وسلم به نیکی زیاد سخاوتمند بودند نسبت به باد های تند.

اعمال ماه مبارک رمضان:

طوریکه ماه مبارک رمضان فضائل زیاد دارد، پس در این ماه کارها و اعمال نیک را انجام دادند هم ثواب زیاد دارد، بعضی اعمال نیکی که مسلمان ها باید در ماه رمضان انجام دهند قرار ذیل است:

۱- روزه گرفتن: در ماه مبارک رمضان عمل مهم و بزرگ گرفتن روزه است و روزه گرفتن در این ماه بر هر مسلمان عاقل، بالغ مقیم فرض است و اجر و پاداش روزه را الله تعالی میداند که چه اندازه پاداش بدهد. در حدیث شریف قدسی آمده است: (الصَّوْمُ لِي، وَأَنَا أَجْزِي بِهِ؛ يَدَعُ شَهْوَتَهُ، وَأَكْلَهُ، وَشَرْبَهُ؛ مِنْ أَجْلِي). رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

ترجمه:- روزه از من است (یعنی در روزه صفت ربوبیت الله تعالی نهفته است) و من میدانم که چه اندازه ثواب به روزه دار بدهم که ترک میکند شهوت، خورد و نوش خود را بخاطر من.

در این حدیث به فضیلت روزه رمضان اشاره شده است. زیرا که خود خالق بندگان عوض و پاداش روزه را میدهد در حالیکه دیگر اعمال صالح توسط ملائک داده میشود. حافظ ابن حجر در شرح این حدیث میگوید: (لِأَنَّ الْكَرِيمَ إِذَا قَالَ : أَنَا أَتَوَلَّى الْإِعْطَاءَ بِنَفْسِي كَانَ فِي ذَلِكَ إِشَارَةً إِلَى تَعْظِيمِ ذَلِكَ الْعَطَاءِ وَتَفْخِيمِهِ). فتح الباری لابن حجر (۶/ ۱۲۹)

ترجمه:- وقتیکه کریم و مالک بگوید که عوض این کار را خودم به دست خود میدهم اشاره به عظمت و بزرگی آن است.

در حدیث شریف دیگر آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). متفق علیه

ترجمه:- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: کسیکه به اساس ایمان و طلب ثواب روزه ماه مبارک رمضان را بگیرد بخشیده میشود از برای او گناهانش آنچه که قبلاً انجام داده است.

۲- عمل دومیکه روزه دار باید انجام دهد عبارت از قیام الیل، یعنی (تراویح) است.

در باره فضیلت قیام الیل الله تعالی میفرماید: (وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا . وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا). [الفرقان ۶۳ - ۶۴].

ترجمه:- و بندگان رحمان کسانی اند که بر زمین آرام راه میروند و هنگامیکه جاهلان با سخنان ناشایسته ایشان را مخاطب قرار دهند سلام گویند و از آنان روی میگردانند و کسانی اند که هنگام شب برای پروردگار شان به سجده و قیام می پردازند.

مراد از قیام الیل در طول سال غیر از رمضان در دیگر ماه ها از طرف شب نماز خواندن و عبادت کردن است و در ماه مبارک رمضان تراویح مراد است. قیام الیل عمل رسول الله صلی الله علیه وسلم و صحابه کرام بود که ایشان قیام الیل را ترک نمی کردند بخصوص در ماه مبارک رمضان. (قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا لَا تَدْعُ قِيَامَ اللَّيْلِ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- كَانَ لَا يَدْعُهُ وَكَانَ إِذَا مَرَضَ أَوْ كَسِلَ صَلَّى قَاعِدًا). سنن أبی داود- (۱/ ۵۰۴)

ترجمه:- حضرت عائشه رضی الله عنها فرمود است: قیام الیل را ترک نکنید، یقیناً رسول الله صلی الله علیه وسلم قیام الیل را ترک نمی کرد وقتیکه ایشان مریض میشدند و یا مانده و خسته می بودند به نشسته اداء میکردند قیام الیل خود را.

درباره قیام الیل (تراویح) در حدیث ابو ذر رضی الله عنه آمده است که نبی علیه السلام فرمودند: (إِنَّهُ مَنْ قَامَ مَعَ الْإِمَامِ حَتَّى يَنْصَرِفَ كُتِبَ لَهُ قِيَامُ لَيْلَةٍ). سنن الترمذی

یقیناً کسیکه همراه با امام در ماه رمضان تراویح بخواند، تا اینکه امام از نماز فارغ شود نوشته میشود از برای او پاداش عبادت همه شب.

در زمان حضرت عمر فاروق رضی الله عنه صحابه کرام بسیار دراز و طولانی تراویح میخواندند. در روایت سائب ابن یزید آمده است: (وَقَدْ كَانَ الْقَارِئُ يَقْرَأُ بِالْمِئِينَ حَتَّى كُنَّا نَعْتَمِدُ عَلَى الْعِصِيِّ مِنْ طُولِ الْقِيَامِ وَمَا كُنَّا نَنْصَرِفُ إِلَّا فِي فُرُوعِ الْفَجْرِ)
موطأ مالك (۲ / ۱۵۹)

ترجمه:- یقیناً قاری ها بودند که قرأت میکردند آن سوره هایی را که تعداد آیات شان از صد بالا میبود، تا اینکه ما به عصای خود تکیه میکردیم از لحاظ درازی قیام وما از تراویح فارغ نمی شدیم مگر نزدیک سحری.

کسی که روز روزه میگیرد باید در شب تراویح را اداء کند زیرا که این بهترین عمل است واز جمله اعمال ماه مبارک هم است.

۳- خیرات و صدقات دادن: از جمله فضایل ماه مبارک رمضان یکی هم خیرات و صدقات دادن است و فضیلت این عمل در ماه مبارک رمضان از این جهت است که در این ماه غریب و سرمایه دار هر دو روزه میگیرند پس اگر مال داران خیرات و صدقات بدهند در این صورت افطاری مردمان بیچاره و غریب هم با رونق میشود. طوری که افطاری مالداران با لذت و بارونق میباشند. در ماه مبارک رمضان در خیرات و صدقات دادن غنا شرط نیست که شخصی خیرات و صدقات بکند که زیاد مال و دارائی داشته باشد بلکه صاحبان اقتصاد متوسط هم میتوانند مطابق توان خود خیرات و صدقات بدهند. رسول الله صلی الله علیه وسلم نسبت به هر وقت دیگر در ماه رمضان زیاد سخاوت میکردند و خیرات میدادند. در حدیث شریف آمده است: (عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ، وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ، وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ، فَلَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ). رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

در یک حدیث شریف دیگر آمده است: (عَنْ أَنَسٍ قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الصَّوْمِ أَفْضَلُ بَعْدَ رَمَضَانَ؟ فَقَالَ: شَعْبَانَ لِتَعْظِيمِ رَمَضَانَ، قِيلَ: فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: صَدَقَةٌ فِي رَمَضَانَ). سنن الترمذي (۲ / ۴۵)

ترجمه:- از حضرت انس رضی الله عنه روایت است که از رسول الله صلی الله علیه وسلم پرسیده شد که کدام روزه بهتر است بعد از رمضان؟ نبی علیه السلام فرمودند: که روزه شعبان بهتر است، سپس گفته شد که کدام صدقه بهتر است؟ نبی علیه السلام فرمودند: صدقه دادن در ماه مبارک رمضان بهتر است.

در ماه مبارک رمضان خیرات و صدقات دادن دو صورت دارد یکی اینکه به مردم عام خوراک و آشامیدنی بدهی و دیگری اینکه به روزه دار افطاری آماده کردن.

سلف صالحین و بزرگان دین خیرات و صدقات می دادند و به آن زیاد حریص بودند و این را از بسیار عبادات بهتر می شمردند، برابر است که آن عبارت از سیر کردن شخص گرسنه و یا آماده کردن طعام از برای یک انسان صالح باشد. در طعام دادن فقر شرط نیست. در حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّمَا مُؤْمِنٍ أَطْعَمَ مُؤْمِنًا عَلَى جُوعٍ أَطْعَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ ثَمَارِ الْجَنَّةِ، وَأَيُّمَا مُؤْمِنٍ سَقَى مُؤْمِنًا عَلَى ظَمَأٍ سَقَاهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ). سنن الترمذي (۴ / ۶۳۳)

ترجمه:- از ابو سعید خدری رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: هر مومن که به مومن دیگر نان دهد در حال گرسنگی او میدهد الله تعالی در روز قیامت از برای این شخص میوه های از جنت، وهر بنده مومن که به دیگری آب بدهد در حال تشنگی سیراب کند او را الله تعالی در روز قیامت از شراب خالص جنت که جهت مصئونیت آن دهن ظرف و خود ظرف به مسک بند شده است.

در حدیث شریف دیگری آمده است: (عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا كَانَ لَهُ مِثْلُ أُجْرِهِ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَنْقُصُ مِنْ أُجْرِ الصَّائِمِ شَيْئًا). سنن الترمذی (۱۶۲/۳)

ترجمه:- از زید بن خالد جهنی رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: کسیکه افطاری بدهد به روزه دار هست از برای او مثل پاداش روزه بغیر اینکه از اجر وپاداش روزه دار چیزی کاسته شود.

جعفر بن محمد بن علی رحمه الله میگوید: (وعن أبي جعفر محمد بن علي قال: لأن أدعو عشرة من أصحابي فأطعمهم طعاماً يشتهونه أحب إلي من أن أعتق عشرة من ولد إسماعيل). اختیار الأولی للحافظ ابن رجب (ص: ۱۱)

جعفر بن محمد بن علی رحمه الله میگوید: که اگر ده نفر را دعوت کنم وبا ایشان اینطور طعام بدهم چیزی را که اشتها دارند این از برایم محبوب است از اینکه آزاد کنم ده نفر غلامانی را از اولاده اسماعیل علیهم السلام.

بعضی از علمای سلف وبزرگان این را بهتر می شمردند که به دیگران افطاری بدهند، در حالیکه خود شان هم روزه بودند وخدمت اینهارا میکردند که از جمله آن اشخاص عبدالله بن عمر رضی الله عنهما، حسن البصری، عبدالله بن مبارک، داؤد طائی، مالک بن دینار و احمد بن حنبل بودند. عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روزه افطار نمی کرد مگر با یتیمان و مساکین. اختیار الأولی (ص: ۷۹)

۴- تلاوت کردن قرآن کریم در ماه مبارک رمضان: بهترین عمل در ماه مبارک رمضان تلاوت قرآن کریم می باشد، زیرا که ماه مبارک رمضان راماه قرآن گفته میشود، جبرئیل علیه السلام در این ماه با رسول الله صلی الله علیه وسلم قرآن کریم را تکرار می کرد؛ پس مناسب در این ماه قرآن کریم بیشتر تلاوت شود، صحابه کرام، تابعین، تبع تابعین در ماه مبارک رمضان به قرآن کریم توجه زیاد میکردند. در باره حضرت عثمان رضی الله عنه آمده که او یک روز قرآن کریم را ختم میکرد، بعضی ها قرآن کریم را در ماه رمضان در ظرف سه روز ختم میکرد، بعضی ها در هفت روز ختم میکرد. در باره امام اسود نخعی رحمه الله آمده که او در رمضان در دو شب قرآن را ختم میکرد. در باره امام زهری آمده است که او در ماه رمضان توجه خود را از احادیث به سوی تلاوت قرآن کریم میگشتاند، درباره امام سفیان ثوری آمده است وقتیکه رمضان داخل میشد، او همه عبادت های دیگر را ترک میکرد به جز از فرائض وتوجه خود را به سوی تلاوت قرآن کریم میگشتاند.

حافظ ابن رجب رح میگوید: در طول سال به طور دوامدار قرآن کریم را در کم از سه روز ختم کردن مکروه است بغیر از رمضان المبارک، و مکه مکرمه زیرا در ماه رمضان بخاطر شرف ماه رمضان ودر مکه مکرمه بخاطر شرف مکان زیاد تلاوت کردن مستحب است. لطائف المعارف (ص: ۱۸۳)

۵- **زیاد ذکر کردن در ماه رمضان، دعا و استغفار گفتن:** از جمله اعمال ماه مبارک رمضان یک عمل این است که در این ماه بیشتر ذکر کردن و دعاهای زیاد و همیشه استغفار گفتن. بخصوص در اوقات ذیل: دعا کردن وقت افطاری، در اخیر شب، زیرا این دو وقت وقتی است که الله تعالی میفرماید: آیا کسی هست سوال کننده که سوال او را اجابت کنم؟ آیا کسی هست استغفار گوینده که گناهان او را ببخشم؟ در وقت صبح استغفار گفتن؛ طوریکه الله تعالی میفرماید: (وبالأسحار هم یستغفرون) دعا کردن و استغفار گفتن در روز جمعه.

۶- **در ماه رمضان عمره کردن:** از جمله اعمال ماه رمضان یکی عمره کردن است، عمره کردن در رمضان سنت است و فضیلت زیاد دارد در حدیث شریف آمده است، عبدالله بن عباس رضی الله عنه میگوید که رسول الله صلی الله علیه وسلم به زنی خطاب کرد و فرمود: (فَإِذَا جَاءَ رَمَضَانَ فَأَعْتَمِرِي فَإِنَّ عُمْرَةَ فِيهِ تَعْدِلُ حَجَّةً). صحیح مسلم (۴/ ۶۱) و قتیکه رمضان فرا رسید عمره را بجا آور زیرا عمره کردن در رمضان با حج برابر است.

۷- **اعتکاف نشستن در ماه مبارک رمضان:** یکی از اعمال ماه مبارک رمضان اعتکاف نشستن است، بخصوص در دهه اخیر رمضان رسول الله صلی الله علیه وسلم در دهه اخیر هر رمضان اعتکاف می نشستند و در سالیکه وفات کرد در آن سال بیست روز اعتکاف کردند.

اعتکاف بخاطر این ثواب زیاد دارد که برای روزه دار در اعتکاف فرصت خوبی برای عبادت میسر میشود مانند: نماز خواندن، جماعت، تلاوت قرآن کریم، ذکر، دعا، و حفاظت کردن از تمام گناهان بزرگ و کوچک، و محفوظ ماندن از مجالس بیهوده و سخنان لاهو. و معطوف داشتن توجه بسوی عبادت.

۸- **جستجوی شب قدر:** عمل دیگر در ماه مبارک رمضان جستجوی شب قدر است، آن شبی که عبادت در آن از هزار شب بهتر است، در باره فضیلت شب قدر در یک حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). صحیح البخاری (۴/ ۵۷۴)

ترجمه:- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است او از رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت میکند که نبی علیه السلام فرمودند: کسیکه در شب قدر به اساس ایمان و طلب ثواب قیام کند بخشیده میشود از برای او گناهان قبلی او.

رسول الله صلی الله علیه وسلم خود شان هم لیلۃ القدر را جستجو میکردند و صحابه کرام را هم به جستجوی لیلۃ القدر امر میکردند و فامیل خود را بیدار میکردند به امید اینکه فضیلت لیلۃ القدر را در یابند.

در باره بعضی از اصحاب و تابعین آمده است که آنها در دهه اخیر رمضان لیلۃ القدر را جستجو میکردند و آنها برای این شبها غسل میکردند و خوشبوئی استعمال می نمودند.